

Мезіна Л.В.

к.е.н., доцент кафедри

економічної теорії та підприємництва на морському транспорті,

Національного університету «Одеська морська академія»

Функціонування та розвиток експортного потенціалу портової інфраструктури України

Функціонування та розвиток морської портової інфраструктури України має стратегічне значення в глобальній продовольчій безпеці. В експорті продукції українських аграріїв на перший план по критерію економічності виступає морський та річковий шлях доставки вантажів та стан і функціонування портової інфраструктури. Наприклад, за серпень 2023 року та по лютий 2024 рік Українським морським коридором та річкою Дунай експортовано 93% від загального агроекспорту України [1].

Ефективний та сталий розвиток функціонування портової інфраструктури є невід'ємною частиною забезпечення стійкості функціонування морської галузі. Забезпечення безперебійної роботи портової інфраструктури є основою економічної стійкості морських торговельних портів. Необхідно підкреслити, що один з основних показників економічної ефективності функціонування портової інфраструктури це час на обробку вантажопотоків.

Морські порти мають стратегічне значення для експорту української продукції. До війни в Україні через морські порти проходило 75% зовнішньоекономічного товарообігу. Потрібно підкреслити, що під час війни, також морський шлях та функціонування портової інфраструктури забезпечують продовольчу безпеку в світі. В транспортній галузі в Україні лідер з експорту вантажів є морський транспорт, який під час війни забезпечує 54 % перевезення українського експорту

Внаслідок агресії росії проти України в 2023 році в Україні працюють шість морських портів - порти Великої Одеси: морський порт Одеса, морський порт

Південний та морський порт Чорноморськ та морські порти Дунайського кластеру – Ренійський морський торговельний порт, Ізмаїльський морський торговельний порт, Усть-Дунайський морський порт.

Вантажообіг портів України в 2023 році склав 62 млн.т. з них 56,3 млн.т – експорт. Основні вантажі в 2023 році це зернові вантажі (45,5 млн.т.), з них 12,7 млн.т склала агропродукція. Вантажообіг портів Великої Одеси в 2023 році склав 30 млн.т, а вантажообіг портів Дунайського регіону склав 32 млн.т. Порти Великої Одеси у 2023 році перевантажили на 15% вантажів більше ніж в 2022 році (50 + млн.т.), експорт агропродукції в Єгипет, Китай, США, Іспанію та інші [2].

За п'ять місяців функціонування експортного морського коридору (з 8 серпня 2023 року по 8 січня 2024 року) експортовано майже 15 млн. тонн вантажів, з них 10 млн. т – агропродукція: 33% вантажів - Китай, 11% йшли в Єгипет, 4% – Індонезія, 2% – у Туреччину. Також цим коридором з портів Великої Одеси вийшли судна, які були заблоковані внаслідок війни та не підпадали під дію Зернової Угоди. Більшість експортованих вантажів, які пройшли Українським морським коридором - це зернові вантажі.

Потрібно підкреслити, що темпи зростання експорту через Український морський коридор перебільшило темпи зростання експорту в рамках Зернової угоди

Війна в Україні змінює географію морських перевезень. Наприклад, постачання кукурудзи в Китай з України у березні 2023 році зменшилось на 33% порівняно з аналогічним періодом. Китай шукає нових постачальників агропродукції, наприклад, в травні 2023 році в Китай прибула перша партія кукурудзи з Південної Африки [3].

З початку війни привабливість дунайського регіону різко зросла та суттєво змінилася логістика. Потрібно зазначити, що логістика в дунайському регіоні має певні технічні обмеження. З технічної точки зору для забезпечення функціонування портової інфраструктури дунайських портів є підтримка необхідних для проходу суден глибин та гідроспоруд в акваторії морських портів. Потрібно підкреслити, що на початку війни максимальна осадка для проходження суднами гирла Бистре

становила 3,9 метра, а в лютому 2023 році вже максимальна осадка складає 6,5 метра [4]. Стосовно розвитку логістики дунайського регіону розглядається: будівництво і модернізація під'їзних залізничних колій, забезпечення прямого залізничного повідомлення та створення умов для безперешкодного дорожнього сполучення

Країна агресор цілеспрямовано руйнує інфраструктуру портів України. З липня 2023 року країною агресором було пошкоджено або зруйновано 69,7 тис. метрів квадратних складських приміщень із зерном.

Держава розвиває сухопутну логістику, наприклад Укрзалізниця в 2023 році виготовила зерновоз, який максимально пристосований для перевезення збіжжя територією України та колією Європейського Союзу та враховує вимоги та особливості технічної складової інфраструктури. Далі планується серійне виробництво Укрзалізницею зерновозів.

Через зниження обсягу перевезень зернових вантажів, внаслідок блокування морських шляхів у Чорноморському басейні державою агресором, можливі наслідки для глобальної морської торгівлі: погіршення фрахтової кон'юнктури, внаслідок непевності та побоювань судновласників подавати судна до морських портів Одеса, Південний, Чорноморськ та поява надлишків пропозиції на ринку морської торгівлі, підвищення цін на продукти харчування.

Після завершення воєнного стану в Україні, враховуючи масштаб руйнувань портової інфраструктури морських торгових портів та внутрішнього водного транспорту, найгострішим питанням буде необхідність залучення значних інвестицій в галузь для відновлення діяльності та розвитку підприємств. Важливим етапом слід вважати планування інвестиційного проекту, що передбачає досягнення кінцевих цілей у системі економічних обмежень та відповідно до критерію оптимізації грошових потоків. Очікується, що портова інфраструктура поверне до себе 85% вантажів.

Список використаних джерел

1. 93 % продукції українських аграріїв експортуються через порти Великої Одеси та Дунаю. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. *Офіційний сайт*. URL: <https://mtu.gov.ua/> (2024)
2. Українські порти та зернова ініціатива. (2023). Адміністрація морських портів України. *Офіційний сайт*. URL: <https://uspa.gov.ua/>
3. Review of Maritime Transport 2023 / Report by the UNCTAD secretariat. New York, Geneva: UNCTAD, 2023. P. 156. *Офіційний сайт*. URL: <http://unctad.org/tnc>
4. Чудо на Дунаї// Порти України, №1-2. 2023. С.44-48.